

Svatá Žofie prosa zasije

Jako kdysi hojně pěstovaná obilovina se proso dostalo i do pranostik. **Z** knihy Hold slunci, větru, dešti, půdě a pluhu od Zdeňka Vašků vydané v roce 2014 přinášíme pranostiky a lidová moudra věnovaná prosu:

- Na svatého Tomáše podej slepicím jahel, aby hodně nesly.
(7. březen)
- Je-li na Jiřího rosa, urodí se prosa.
(24. duben)
- Proso se větru nebojí, ale mráz jej přelomí.
(květnová pranostika)
- Rostou-li hodně smrže, bude úrodný rok na proso a pohanku.
(květnová pranostika)
- Svatá Žofie prosa zasije.
(15. květen)
- Jak řídké je proso, tak řídká bude kaše.
(červnová pranostika)
- Hladové slepici se o prosu snívá.
(červnová pranostika)

Pranostiky a lidové zkušenosti vystihují dobře požadavky prosa. Například jeho citlivost na mráz. Tak se praví, že proso se sice větru nebojí, ale mráz jej

přelomí, tedy zahubí. Proto také proso zasívá až svatá Žofie, která se řadí jako následovnice ledových mužů. Její svátek se připomíná 15. května. Po tomto datu již mrazy nehrozí a zaseté proso tak může nerušeně růst a prospívat. Opět můžeme dokladovat, že průběh roku, kdy jednotlivé plodiny

Hladová slepice podle lidového podání snila o prosu.

byly sladěny svým výsevem, ošetřováním i sklizní s určitými svátky, byl určen vykonávanými rolnickými pracemi. Den daného svatého připomínal činnost, kterou bylo vhodné, ba nejvhodnější, v daný čas obvykle vykonat, aby se daný druh vydařil (viz např. také článek Do Jura kukurica, po Jure kukurička, Zpravodaj č. 3/2019). Svatý „připomínal“ svou plodinu a naopak i plodina „oslavovala“ svého svatého (viz též Bio 2/2017 a článek Dny černého bezu, máku, lípy a vidlí). Průběh a koloběh zemědělského roku měl tak svůj řád, který člověka zakotvoval pevně v čase i prostoru.

Oloupané proso, jáhly, byly využívány nejen v lidské výživě ale i jako krmiivo. Podávány byly také slepicím. Tak na jaře se měly slepičkám podávat, aby nesly hodně vajíček. Ve snech hladové slepice v létě před žněmi se zase podle lidového podání mělo objevovat právě chutné proso!

pd

FOTO – archiv Gengelu

Za laskavé poskytnutí knihy Hold slunci, větru, dešti, půdě a pluhu děkujeme paní Aleně Malíkové.

PĚSTOVÁNÍ PROSA V GENGELU

Pěstování prosa v malém je vcelku jednoduché, pěstuje se snadno. Je třeba dbát na jeho citlivost na mráz a vysévat později, až po přejití nebezpečí jarních mrazíků. Péče spočívá zejména v pečlivém odplevelení, protože zvláště na počátku růstu je velmi citlivé na zaplevelení. Chorobami ani škůdci netrpí. Naše rané odrůdy, přizpůsobené místním podmínkám, dozrávají na semeno spolehlivě.

Proso vyséváme v Gengelu obvykle do druhé trati, tedy po organicky hnojené předplodině. Může růst dobře i ve trati třetí. Doba výsevu je v první půli května nebo již, podle počasí, i koncem dubna. Tak např. v roce 2025 jsme seli v gengelských poměrech proso 30. dubna, v roce 2022 10. května. Proso je citlivé na jarní mrazíky, které ho mohou poškodit a také za tepla vzchází, podobně jako jiné teplomilné druhy, rychleji a lépe, než za chladna. Sejeme do řádků 30 cm od sebe vzdálených, aby se dalo později plečkovat. Semeno je menší než u jiných našich obilovin, jako je žito, pšenice nebo oves, což svádí k hustšímu výsevu. Aby následně nebyl porost příliš hustý snažíme se tedy sít spíše řidce a nepřesévat.

Výsevy děláme do naznačených rýh po znamenáku, případně prohloubených motykou, ale nedáváme osivo zbytečně hluboko. Zahrneme půdou

a utužíme povrch řádků, buď udusáním motýčkou naplocho nebo přejdeme řádek nohama. V době výsevu prosa koncem dubna a počátkem května může už panovat sušší počasí, proto je utužení prospěšné, podpoří vzlínání vody k semeni.

Mladé vzešlé rostliny.